

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

2. Qualis futura sit mundi renouatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

Isai. 65.

direnouationem, & quasi alteram recreationem. Hoc sepe est in Scriptura promissum, Isai. 65. *Ecce ego creo celos novos, & terram nouam, & non erunt in memoria priora, & non ascendent super cor. Sed gaudebitis, & exultabitis in sempiternum in eis, quæ ego creo: & capit. 66. Sicut celi noui, & terra noua, quæ ego facio stare coram me, dicit Dominus, sic stabit semen vestrum, & nomen vestrum: & Apoc. 21. Vidi calum nouum, & terram nouam, primum enim calum, & prima terra abiit. Quæ loca intelligenda esse de corporibus celi, & terræ, & de sensibili, ac materiali eorum alteratione, & in nouatione in fine mundi futura, docent Sancti omnes ea exponentes, & satis explicuit Petrus 2. epist. cap. 3. ubi cum dixisset, hæc omnia esse dissoluenda concludit, *Nouos vero calos, & nouam terram secundum promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat.* Ratio vero huius in nouationis in promptu est. Quia mundus est propter homines, & præsertim propter electos, iuxta illud Pauli 1. ad Corinth. 3. *Omnia vestra sunt, vos autem Christi:* cum ergo status electorum hominum adeo sit in nouandus, ac perficiendus, decet, vt totus hic mundus in nouetur, ac perficiatur modo consentaneo huiusmodi statui Sanctorum hominum. Item quia nunc mundus habet statum generationibus, & corruptionibus accommodatum: sed post iudicium cessabit generationum ac corruptionum perpetua successio: ergo oportet, vt status etiam mundi in nouetur, & statum recipiat immortalis vitæ proportionatum. Et hoc est, quod Paulus aiebat ad Roman. 8. *Expectatio creature reuelationem Filiorum Dei expectat: vanitati enim (id est perpetuæ mutationi, ac successioni) subiecta est non volens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe, quia & ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis, in libertatem gloria Filiorum Dei: & ideo subdit. Quod omnis creatura ingemiscit, & parturit.* Per hanc metaphoram explicans imperfectionem præsentis status totius mundi, sub quo dicitur ingemiscere creatura, & parturire expectando, & quasi appetendo perfectionem, atq; in nouationem suam.*

Apoc. 21.

Petr. 2. 3. Cum mundus post iudicium renouandus.

1 Cor. 3.

Rom. 8.

1 Cor. 15. Probatio ex scriptura.

Psalm. 109. Heb. 10.

ad Eph. 6.

Chrysostom.

Posterior pars propositæ assertionis erat, hanc in nouationem futuram peracto iudicio, & post reditum Christi in calum, quæ non est certa. Aliqui enim Theologi vel omnino, vel magna ex parte ponunt hanc renouationem futuram ante iudicium, vt constare potest ex ijs, quæ tradimus Disp. præcedenti, sect. 1. & amplius patebit ex ijs quæ sequentibus sectionibus dicemus, ubi & autores insinuabimus, & varias sententias, ac rationes pertractabimus, quod hic commode præstari non potest. Nunc breuiter probatur primo nostra sententia ex Paul. 1. ad Cor. 15. dicente, *Deinde finis, cum tradiderit regnum Deo, & patri, cum euacuauerit omnem principatum, & potestatem, & virtutem: oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimici os eius sub pedibus eius.* Ex quibus verbis, ac vero eorum sensu hæc rerum series, & ordo colligitur. Primum, Christum regnaturum esse, regendo, & gubernando Ecclesiam, electos, & amicos suos congregando, hostes autem debellando, donec illos sibi perfecte subiciat, iuxta illud Psalm. 109. *Sede à dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum:* & ad Hebr. 10. *De cætero expectans donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius.* Quod fit in toto Ecclesiæ militantis progressu, consummabitur autem in die iudicii, quâdo Christo stectetur omne genu, & tunc adolebit omnem principatum potestatem, ac virtutem. Quæ verba de dæmonibus multi interpretantur, in quibus horum ordinum distinctio permanet. Vnde ad Eph. 6. dicit Paulus nobis esse colluctationem aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum: qui nunc non sunt aboliti prorsus: permittitur autem eis nulla potestas vsque ad diem iudicii, & tunc cessabit, & potestati Christi omnino subicientur, vt recte exponit Chrysostom. hom. 39. in 1. ad Cor. quem

Oecumen. & Theoph. sequuntur, & in eadem sententia est Theodoretus. Postquam autem in die iudicii omnia Christo fuerint subiecta, tunc in calum cum suis rediens tradet regnum Deo, & Patri, non se regno spolians, sed totum illud offerens, ac representans Patri in illius honorem, & gloriam, ostendens, ipsum esse (vt ait Ambros.) ex quo omnis paternitas in calo, & in terra nominatur, & perducens totum suum regnum ad eum statum, in quo clara Patris visione fruatur, & summa rectitudine voluntatis & charitatis in illum tendat, eiq; deferuiat. Deinde autem finis, id est, consummatio, & omnimoda perfectio rerum omnium ad perfectionem mundi pertinentium, vt significauit Anselmus, seu cessatio temporis, & generationum omnium ac corruptionum, tunc enim dici simpliciter potest futurus vniuersi finis, seu consummatio sæculi, vt appellatur Matth. 24. & 28. Secundo probatur dicta sententia testimonio Aug. 20. de Ciuit. cap. 4. *Peracto, inquit, iudicio tunc esse desinet hoc calum, & hæc terra, quando incipiet esse calum nouum, & terra noua:* & in hunc modum exponit illud Apo. 20. *Vidi thronum magnum candidum, & sedentem super eum, à cuius conspectu fugit calum, & terra, & notat, non dixisse Ioannem, & ab eius facie fugit calum, & terra, quoniam nondum factum est, antequam esset de viuis, & mortuis iudicatum, sed dixit è cuius facie fugit, vt indicaret, quod postea futurum est.* Quam Augustini sententiam sequitur Iulian. libr. 3. Prognost. c. 47. & 48. & Anselmus in Elucidario. Tertio tandem probari potest ratione supra tacta præcedenti disp. sect. 1. Quia donec omnes reprobi de hoc mundo expellantur, non erit commodum tempus purgandi, ac renouandi illum, quoniam per eorum præsentiam quodammodo contaminatur, nec etiam expediebat, damnatos frui, vel ad modicum tempus luce, & pulcritudine huius mundi in nouati, & ad quandam gloriæ statum reducti. Quæ rationes exijs, quæ dicemus in sequentibus sectionibus, amplius confirmabuntur, & expeditur difficultates, quæ hoc loco possunt occurrere.

SECTIO II.

Qualis futura sit hæc mundi reuolutio.

Non defuere auctores Catholicos, qui existimarēt hanc mundi in nouationem futuram esse substantiali, vt ita dicam, ita vt omnia simplicia corpora tam cælestia, quam terrestria substantialiter sint annihilanda, vel saltem corrumpenda, & noua alia creanda, vel generanda alterius substantiæ, ac naturæ. Ita sentiunt ex recentioribus scriptoribus Ambros. Catharin. in commentarijs super ad Hebræos 1. & 2. Petr. 2. & Hieronymus Magius libro secundo de exustione undi, capite 6. & septimo, multa disputat in huius sententiæ confirmationem. Et Franciscus Vellefius lib. de Sacra Philosophia, capite 89. Ex antiquis vero Patribus fauere videtur huic sententiæ Hilarius in id Psalm. 118. *In æternum Domine Verbum tuum permanet in calo, vbi dicit, non esse legendum in æternum, sed in seculum, quia post hoc seculum calum, & terra transitura sunt, vt sit calum nouum, & terra noua.* Præterea Chrysostomus homilia decima quarta in ad Roman. circa illa verba, *Vanitati creatura subiecta est, per vanitatem, corruptionem explicat, dicens propter peccatum hominis, & vniuersum totum, & calum ipsum factum esse corruptibile, ac tandem esse corrumpendum: non ita vt in nihilum transeat, sed vt in aliud incorruptibile transmutetur.* Eadem repetit homil. 10. ad Populum. Et cum imitantur Theodorus & Oecumen. ad Roman. 8. Vbi Theodor. ita explicat hanc sententiam, non quod calum prius fuerit creatum incorruptibile, sed quod Deus præuidendo futurum peccatum hominis, illud corruptibile creauit.

creauerit, quia non decebat hominem viuere in statu corruptionis, & tamen cælum, quod propter hominem creabatur, esse incorruptibile, donec per resurrectionem homo in statum immortalitatis transferatur. Eandem sententiam constanter docet Iustinus Martyr quæst. 93. 94. & 95. & Ambros. lib. 1. Exameron. cap. 6. Idem sentiunt Basil. homil. 3. Exameron. & Gregor. Nissenus libr. de creatione hominis, cap. 24. denique legimus in libro secundo & tertio recognitionum Clementis, supremum cælum (quod Empyreum vocamus) immutatum permanens, inferiores vero cælos prorsus esse abolendos, & in meliores commutandos. Quam sententiam referens Hieronym. Isa. 51. & 65. dicit hæc fuisse antiquorum Philosophorum opinionem, omnia, scilicet, quæ cernimus, igni aliquando esse peritura, Et hanc opinionem philosophorum attigit Euseb. lib. 15. de præparatione. Euangelica, cap. 17. ubi dicit, hoc fuisse dogma Stoicorum quod Zeno, Cleanthes, & Chrysippus astruxerunt. Fundamentum huius sententiæ sumitur ex varijs Scripturæ locis, Isa. 34. *Tabescent omnis militia calorum, & complicabitur sicut liber calis, & omnis militia eorum defluet, sicut defluit solum de vinca. Vbi per militiam cæli significantur stelle. Vnde Hier. & Cyrillus ibi tradunt, hæc verba Isaie eadem esse cum illis Christi Matth. 24. Stella cadent de celo, quæ proprie vt sonat esse intelligenda, videtur Prophetæ satis declarasse, similitudine foliorum de arbore cadentium. Præterea cap. 51. Celi (inquit) sicut fumus liquecent, & terra sicut vestimentum atteretur. Vbi aquila, & Symmachus (vt notat Hieronym.) sic verterunt, Celi comminuetur in nihil, & in salis modum conterentur, & euanescent. Ad hæc cap. 65. Ego creo calos novos, & terram nouam, & non erunt in memoria priora, & Apocal. 21. Vidi cælum nouum, & terram nouam, primum enim cælum & prima terra abiit, & mare iam non est. Præterea Iob. 14. Homo cum dormierit, non resurget, donec atteratur cælum. Ecclesiasti. 17. Quid lucidius sole, & hic deficiet. Denique Psalm. 101. Opera manuum tuarum sunt celi ipsi peribunt, tu autem permanebis, &c. Et eadem verba habentur ad Hebr. 1. & Matth. 24. Cælum, & terram transibunt, verba autem mea non transibunt. Denique 2. Petr. 3. est celebris locus infra tractandus. Quæ omnia loca possunt proprie intelligi, & in eo nihil est incommodi, imo neq. aliquid cõtra Philosophiam, & rationem naturalem. Nā Plato in Timæo, & plerique alij Philosophi senserunt cælos esse corruptibiles, & aliquando esse corruptendos. De quo multa congerit Sixtus li. 3. Bibliot. c. de ethnicorum rapso dia. Item cum post diem iudicii cessatura sint omnia munera, propter quæ creatura sunt sydera, & cælestia corpora, vt dicitur Deuter. 4. quid mirum quod substantia etiam illorum mutetur? Præterea ex motu veniamur naturam corporum, cum ergo post diem iudicii cessatura sit motus cælestium corporum, inde colligere possumus mutandam esse illorum naturam. Cur enim perpetuo manebit præter naturam, ac violente illa substantia. Simile argumentum est, quod post iudicium erunt celi lucidiores, Isa. 30. habebunt ergo alias proprietates à cælis, qui nunc sunt: ergo & aliam substantiam. Vltimo adicere hoc loco possumus carmina Sybillina, quæ Aug. refert lib. 8. de Ciuit. c. 23.*

*Tempora torpebunt videra omnia semina mundi,
Aer, terra, salum, lux, ignis feruida, celi
Cardo, dies, noctes, concident omnia in ignes,
Et fiet species quam de fertissima rerum:
Omina namque cadent lucentia sydera calo.*

Secunda opinio referri potest quæ undam, qui dixerunt, hanc immutationem futuram quidē esse substantialem, non tamen in omnibus corporibus, sed tantum in elementis. Ita videtur sensisse ex parte Bedæ. 2. Petr. 3. ubi dicit, ignem conflagrationis duo elementa penitus esse consumpturum, scilicet

Fr. Suarez. tom. 2.

aquam, & ignem, alia vero duo purganda esse, & in meliorem statum restituenda, scilicet terram, & aerem, quæ intelligit significari per novos cælos & terram nouam. Item tenet Glossa ordinaria 2. Petr. 3. & le August. 20. de Ciuit. c. 16. & Ambros. si eius sunt commentarij in Apocal. cap. 21. quia ibi de mari dixit Ioann. non amplius futurum. De corporibus autem cælestibus sentit Beda non esse substantialiter immutanda, in quo cum opinione Aug. quam statim asseremus, conuenit.

Dico primo, per hanc mundi inuocationem non esse aliquod ex elementis, vel ex corporibus cælestibus omnino annihilandum, ita vt neque ipsius substantia maneat, neque aliud simile, seu proportionale loco illius producat. Hæc conclusio solū videtur esse certa de fide quoad cælum, & terram, quidquid illud sit, quod ijs vocibus in scriptura significatur, quando dicuntur perpetuo permanens cælum nouum, & terra noua. Nam de alijs corporibus nihil huiusmodi aperte scriptum legimus. Est tamen communior, ac probabilior Theologorum sententia, permanens quatuor elementa siue eiusdem formæ, & substantiæ, cuius nunc sunt, siue alterius, & præterea cælum, quod sit corpus è quatuor elementis distinctum, & sublimius illis. Et probatur primo, quia nomine cæli, & terræ comprehenduntur in scriptura omnia simplicia corpora, vt patet statim in principio Genesis iuxta probabiliorē, magisque receptam sententiam. Quæ docet, in verbis illis, *In principio creauit Deus cælum, & terram,* nomine terre, comprehenduntur aquam, quia ex vtraque veluti corpus vnum conficitur, per cælum autem significari expansionem cæterorum corporum lucidorum, & transparentium, sic ergo intelligendum erit, cum dicuntur futura cælum nouum, & terra noua. Secundo probatur, quia in scriptura non legimus mundum annihilandum, sed innouandum, & è seruitute corruptionis liberandum, vt dicitur ad Rom. 8. propter quod 1. ad Cor. 7. ait idem Paulus, *Præterit figura huius mundi,* non substantia, vt notant Hieronym. & Augustinus infra citandi. Nominem autem mundi, vt dixit Tertull. de velâdis virgin. cap. 4. *cælum, & freta, & omni census elementorum significantur.* Vnde Paul. dicto loco ad Rom. 8. omnē creaturam dixit liberandā è seruitute corruptionis, ubi non de hominibus, sed de inanimatis corporibus quæ homini seruiunt, aperte loquitur. Ergo necesse est, vt per omnem creaturam intelligat saltem simplicia corpora, ex quibus hic mundus essentialiter constat, & in eis, quasi in semine, cætera continentur, de quibus etiam recte intelligi potest illud Eccl. 3.

Cognoui, quod omnia, quæ fecit Deus, ipsa erunt in æternum. Ergo iuxta modum loquendi Scripturæ mundus hic perpetuo duraturus est, vt constat ex omnibus simplicibus corporibus. Tertio de cælesti corpore, & de terra omnes consentiunt, quia de ijs satis aperte scriptura loquitur, vt dixi. De ære vero probatur necessarium esse, eum manere, quia non est futura inanis, & vacua tota hæc expansio, quæ in terram & cælum interiacer: nec est aliud corpus accommodatius quo repleti possit. Rursus de igne scriptura non dicit, ipsum esse corruptendum: neque facile fingi potest, cur igne conflagrationis corruptendus sit, præsertim cū non sint diuersæ naturæ, vt inferius dicemus. Et accedit Philosophica coniectura, quia ignis est perfectior reliquis elementis, & quodammodo magis incorruptibilis, quia est magis actiuus, & nobilior, ac perfectior locum occupat: ergo si cætera perseverantia sunt, cur non ignis? Atq. similia argumenta fieri possunt de aqua, tū quia licet scriptura de illa nihil in specie affirmat; tamen neq. etiā negat. Verba enim illa Apol. 21. *Et mare iam non est,* vel exponi possunt cum Augustin. 20. de Ciuit. c. 16. de illo mari, de quo c. 20. dictum erat, *Et dedit mare*

Gloss. August.

Roma. 8. 1. ad Cor. 7. Hieron. Augustini Tertull.

Eccl. 3.

Expositio illud Apoc. 21. mare iam non est. August.

M m m 4 mortuus

mortuos suos, id est hoc seculum turbulentum, & procellosum: vel intelligitur de mari, quoad proprias qualitates, & motum maris, vt Anf. D. Th. & alij exponunt, satis seruata verbi proprietate. Denique potest addi coniectura philosophica, quia si manet vnum contrarium, ergo & reliquum; nam hoc spectat ad Vniuersi perfectionem.

Secundo dicendum est, celum Empyreum idem omnino post diem iudicii permanfurum. Hoc a fortiori docent omnes Patres, & Doctores postea referendi. Neque est nobis modo probandum, hoc celum existere, sed supponendum ex ijs, quæ traduntur in 1. p. q. 66. art. 2. & ex communi consensu Theologorum, & aliquorum Patrum. Quo supposito probatur assertio, quia licet velimus omnia citata Scripturæ loca interpretari de celo proprie dicto, vt ab elementis distinguitur, & de substantiali eius immutatione, nihil est, in omnibus illis testimonijs, quod vel probabiliter suadeat huius celi corruptionem, vel immutationem. Quia omnia illa satis intelliguntur de cæteris celis: præsertim cum scriptura loquatur de celo visibili, quod homini notius est, & de Sole, Luna, & stellis, quæ in his celis sunt. Præterea, quia licet de alijs celis vtunque probabile sit, esse corrumpendos propter aliqua scripturarum testimonia, tamen de hoc celo non est id verisimile, quia neque Scriptura de illo hoc vnquam significauit neque est consentaneum fini eius. Creatum est enim non propter vsum harum rerum inferiorum, neque propter earum generationes, & corruptiones conseruandas, seu vt sit perpetua Beatorum sedes, quam oportet esse ex se perpetuam, & æternam, sicut est ipsa beatitudo. Vnde hic locum non habet coniectura supra adducta ex Theodoro, scilicet, quod dum homo est in statu corruptionis, non expedit celum propter ipsum factum esse incorruptibile: tum quia hoc celum non solum factum est propter homines sed etiam propter Angelos, qui Deo ab initio fere mundi perfruuntur. Tum etiam, quia non est factum propter homines vt viatores, sed vt beatos, qui licet non essent futuri eius incolæ vsque ad Christi ascensionem: tamē ad liberalitatem, & munificentiam Dei spectabat, illud preparare, ac disponere modo beatitudini hominum accommodato. Si enim ab initio parauit carcerem, & ignem diabolo, & sectatoribus eius, quomodo non magis præparauit celestem domum Sanctis suis condignam? vnde merito hanc veritatem confirmare possumus illis verbis Christi. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi.* Nam licet intelligi possint de visione beata, vel æterna vita tamen optime etiam intelliguntur de ipso sensibili loco in quo Sancti regnant. De quo etiam recte intelligi potest illud 2. ad Cor. 5. *Sumus quoniam si terrena domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod edificationem ex Deo habemus, domum non manebit factam, æternam in celo.*

Ex quibus non solum censeo probari, celum illud non esse substantialiter immutandum, sed neque omnino etiam accidentaliter, neque purgandum, neque innouandum. Hæc omnia probat ratio ex fine huius corporis deducta: sicut enim Beatorum corpora statim habent omnem perfectionem internam gloriæ, ita decet corpus illud, quod statui beatitudinis dicatum est, semper habere perfectionem illi statui debitam: non est ergo quod immutetur, vel innouetur, neque oportet scripturæ testimonia, quæ de celo nouo loquuntur, ad illud extendere. Rursus inductione quadā declarari potest, quia illud celum non relinquet, aut immutabit suum motum, nullum enim habet, sed quietum semper manet, & manebit neque indiget purgatione, cum ex sua creatione purissimum sit, & nihil coinquinatum in illud intrauerit: denique cum sit lucidissimum, & pulcherrimum, nulla innouatione, vel alteratione eget: ergo

A nulla mutatio in eo fiet. Dices, indigere purgatione, quia in eo angeli peccarunt. Respondetur incertum hoc esse, quia fortasse Angeli quamdiu fuerunt viatores, non fuerunt in celo empyreo, sed in aliquo inferiori corpore, de quo alias. Deinde dicitur, quoniam peccatum angeli fuit mere spirituale, & independentes a loco, & corpore externo, ideo non contaminauit illud, quare ea ratione non indigebit purgatione.

Tertio dicendum est, reliqua celestia corpora innouanda quidem esse, atque immutanda, secundum aliqua accidentia, permansura vero esse eadem numero secundum substantiam. Hanc assertionem constituo solum vt probabiliorē, non vt certam. Prior enim sententia, licet ab scolis reiecta videatur, non tamen potest illi aliqua probabilitas denegari, cum & in sacra scriptura apparens habeat fundamentum, & propter illud a multis ex Sanctis Patribus approbata videatur. Et D. Aug. qui nostram sententiam maxime tueretur, exponens illa verba Psal. 101. *Ipsi peribunt, tu autem permanebis*, hanc quæstionē attingens sic inquit, *Sunt autem, & celi celorum superiores in firmamento, sed vtum & ipsi perituri sint igne, an y soli celi, qui etiam diuinitus perierunt, disceptatio est aliquando scrupulosior inter doctos, nec facile, maxime in angustia temporis, ex plicari potest: non est itaque res certa.*

Conclusionem vero positam, vt probabiliorē tenent Scolastici cum magistro, & D. Thom. in 4. d. 47. & 48. qui in hac re potissimum secuti sunt Aug. 20. lib. de Ciuit. capit. 14. 16. 18. & 24. In eadem vero sententia fuit Hier. Isai. Vbi tractans prædicta scripturarum loca, sic concludit. *Ex quo ostenditur, perditionem celorum non interitum sonare, sed mutationem in melius: & iterum, Ex quo perspicuum est, celum & terram non perire, & in nihilum redigi, sed in melius commutari.* Atque id latius persequitur cap. 65. Isaiæ, vbi adducens illud Psal. 101. *Ipsi peribunt, tu autem permanes*, & omnes sicut vestimentum veterascent, & quasi amictum mutabis eos, & mutabuntur concludit, *In quo perspicue demonstratur, perditionem, & interitum non abolitionem in nihil, sed commutationem sonare in melius, quod postea confirmat aliquibus scripturæ locis, quæ postea tractabimus.* Eiusdem sententiæ est D. Gregor. libr. 17. Moral. ca. 5. vbi exponens illa verba Iob. 24. *Humiliabuntur sicut omnia, & auferentur, dicit, Celum, & terram auferri, seu transire per eam quam nunc habent imaginem: tamen per essentiam sine fine subsistere.* Idem sentit Beda loco superius citato, & libro de temporum ratione, cap. 66. vbi locum Petri de celo aereo explicat. Item Gennadius de Eccles. dogmat. capit. 70. & Primasius in capite primo Epistolæ ad Hebræos, vbi idem sentit Ambrosius exponens illa verba, *Ipsi peribunt, tu autem permanes.* Pereunt ab eo quod sunt, dum immutantur in melius creature. Idem significat in caput. 21. Apocalyp. Clarius Anselm. ad Hebr. 1. & 12. & Apocalyp. 20. 21. & Iulian. Pomerius lib. 3. Prognost. cap. 46. Ex Græcis idem aperte sentit Epiph. hæres. 64 citans Proclum, & Methodium, vbi distulse quæstionem tractat, & scripturæ testimonia explicat, dicens, *Hic mos est scripturis, vt hanc mundi transformationem in meliorem ac magis gloriosam resurrectionem interitum, ac perditionem dicant, tanquam videlicet prior figura pereat per vniuersorum ad illustriorem statum mutationem, nam nulla contrarietas, aut absurditas est in diuinis scripturis.* Præterit enim figura huius mundi, & non mundus: dictum est. Sic sane morem habent scripturæ, vt perditionem vocent mutationem in meliorem, aut pulchriorem prioris forma. Idem sentit Irenæus libro 4. contra Hæres. cap. 6. eodem modo exponens dictum locum Pauli, & alia testimonia, & Oecumenius in collectanis 2. Petri. 3. vbi licet dicat, celos esse igne purgandos, de quo statim dicemus, negat tamen secundum substantiam esse immutandos. Potest autem hæc sententia varijs modis ex scriptura confirmari. Primo ex illis locis in quibus celo-

D. Thom.

Hieron. Celestia corpora non immutabuntur secundum substantiam

Greg.

Beda.

Gennad. Primas. Ambros.

Anselm.

Epiph.

Iren.

Oecumen.

Psalm 148. rum perpetuitas, & incorruptio significatur, *Psalm 148.* Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Statuit ea in aeternum, & in seculum seculi, praeceptum posuit, & non praeeribit. Quae verba adeo perspicua sunt, ut non videatur coelorum perpetuitas clarius posse describi, de qua dicitur *Iob. 37.* Tu forsitan cum eo fabricatus es caelos, qui solidissimi quasi aere fusi sunt. Ac denique maxime in celis locum habet illa generalis sententia, Omnia opera, quae fecit Deus, perseverant in perpetuum. Secundo recte argumentatur Hieronymus loco supra citato ex illo *Isai. 30.* Erit Lux luna sicut lux solis, & lux solis erit septempler cunctis sicut lux septem dierum in die, in quo alligauerit Dominus vulnus populi sui. Quae verba optime ibi exponit Hieronymus, de tempore post secundum Christi aduentum. Nam si sol, & luna eo tempore lucidiora futura sunt, supponitur illa, tunc esse duratura, & consequenter reliqua corpora coelestia, nam eadem est omnium ratio: neque commode hoc exponi potest de alio sole, vel alia luna, alioquin esset manifesta aequiuocatio: nam Propheta videtur his nominibus prout sunt in communi vsu, communiter autem vsurpantur haec tanquam nomina singularia significantia tantum hunc solem, & lunam, quae nunc sunt. Tercio vtuntur praedicti Patres praesertim Epiphanius & Hieronymus illo testimonio ad *Rom. 8.* Scimus, quod omnis creatura ingemiscit, & paratur vis, adhuc non solum creatura ingemiscit, sed & nos ipsi primicias spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes redemptionem corporis nostri. Quorum verborum sensus est, sicut non appetimus nostri corporis immutationem, & glorificationem: Ita reliquas creaturas potissime caelos expectare, & ingemiscere suam inuolutionem & instaurationem, ergo signum est, hanc inuolutionem non esse futuram per substantialem immutationem: quia si caeli non essent permansuri secundum suam substantiam post illam inuolutionem, non esset eorum perfectio, sed potius destructio, unde nec expectarent illam, sed timerent potius. Sicut nos, si non essemus in istis dem corporibus surrecturi, non appeteremus illam immutationem, neque illa posset dici redemptio corporis nostri.

2. Petr. 3. Quarto argumentari possumus ex loco 2. *Petr. 3.* quod est potissimum prioris sententiae fundamentum: hoc modo, nam si caeli essent corrumpendi substantialiter, maxime per ignem conflagrationis, de quo *Petr. d. Epist.* loquitur: sed ignis ille non attinget corpora coelestia, neque illa potest corrumpere, quod primo Hieronymus & Augustinus supra colligere conantur ex verbis Petri, *Later enim eos, hoc volentes, quod caeli erant prius, & terra de aqua, & per aquam consistens Dei Verbo, per qua ille tunc mundus aqua inundatus perijt.* In quibus verbis iuxta communem expositionem, & planum contextum, necesse est, per celos aera significari iuxta frequentem usum Scripturae: sic enim dicuntur volucres caeli, cataraetae caeli, &c. Quod autem hic fit sensus patet primo, quia solum loquitur de hoc mundo inferiori, qui aqua inundatus fuit. Secundo, quia dicit caelos, & terram de aqua, & per aquam consistere, quod de superioribus caelis commode exponi non potest, quia illi caeli nullo modo facti sunt ex aqua, cum in principio simul fecerit Deus caelum, & terram. Hoc enim de solo caelo Empyreo exponere, & aethereos caelos, ac stellas ex aqua, tanquam ex materia putare procreata, nec philosophicis principiis consentaneum est, nec in Theologia habet aliquod fundamentum. Recte ergo haec Petri verba de aere exponuntur, vel per aerem, & terram explicando ea, quae in ijs habitant, ut volatilia, quae sunt veluti ornamentum caeli & ex aquis facta sunt, & similiter plantae, & alia, quae ex terra nascuntur, vel in terra habitant, quae sine aquis consistere non possunt. Vel per aerem, & terram explicando ipsa elementa non secundum substantiam eorum, sed secundum dispositionem aptam ad confer-

uationem viuientium: sic enim quodammodo consistunt per aquam, quia & terra discooperata fuit aquis, ut inhabitari posset, & locus ille aere fuit repletus, ut in eo homines & animalia possent vivere. Loquitur ergo Petrus in praedictis verbis de caelo aereo: ergo de eodem intelligendum est, quod subdit, *Caeli autem, qui nunc sunt, & terra, eodem verbo repositi sunt igni reseruat in diem iudicii, & perditionis impiorum hominum:* ergo non caeli aetherei, sed aerei illo igne conflagrabit. Quin potius hinc colligunt Scholastici cum Augustinus, ignem diei iudicii ascesurum usque ad eum locum, quem aqua diluuii occupauerunt, non tamen ulterius progressurum. Quae consequutio quamuis non sit euident, quia ignis est magis actiuus quam aqua, & natura sua sursum ascendit, cum aqua potius descendat: tamen, cum utraque inundatio tam aqua, quam ignis non tam fundetur in horum elementorum naturis, quam in diuina ordinatione, est valde verisimilis, quia utraque inundatio illum habebit terminum, quem iustitia diuina praefixit. Significat autem Petrus esse diuina voluntate statutum, ac definitum, ut idem mundus, qui aquis diluuii perierat, igne iudicii ardeat, vtriusque enim diluuii causa sunt peccata hominum, quibus totus hic mundus, quodammodo contaminatur: ergo totus sermo D. Petri est de inferiori mundo, quem homines incolunt, atque de caelo aereo, non aethereo. Sed difficultas est in sequentibus verbis, *Adueniet autem dies Domini in fur, in quo caeli magno impetu transibunt, elementa vero calore soluentur, terra autem, & quae in ipsa sunt opera, exurentur:* ubi cum caeli ab elementis distinguantur, necesse est, superiores caelos significari. Sed in primis licet hoc gratis concederemus, nihil referret. Quia in his verbis non dicitur hos caelos esse exurendos, vel corrumpendos, sed solum magno impetu esse transiuros, quod non significat substantialem transitum, sed localem, ut satis indicat verbum illud, *magno impetu.* Itaque significat Petrus agitando esse caelos velocissimo quodam, & inusitato motu: quod ita ad litteram intelligi de superioribus caelis, nullum est inconueniens. Nec sequitur in prioribus verbis, coelorum nomine eadem corpora significari, ne videlicet, aequiuocatio admitti videatur. Quia caeli nomine significatur tota haec expansio, de qua aliquid interdum dicitur ratione inferioris partis, aliquid ratione superioris, absque aequiuocatione. Melius tamen dicitur, etiam in his verbis caelum significare inferiorem aeris regionem, quae velocissimo motu rapietur, & accedet, ut paulo inferius dicitur, quamquam fortasse ille motus futurus sit ex raptu, & motione superiorum coelorum. Neque obstant sequentia verba, *Elementa vero calore soluentur.* Primum, quia licet concedamus, sub elementis comprehendendi aerem, nihilominus potuit prius coelorum nomine significari, quia illi erit proprium velocissimo illo motu cieri: commune autem illi erit cum aliis elementis calore solui, & ideo vnum ei prius tribuitur sub proprio nomine, alterum vero postea sub nomine communi. Sicut paulo post dicitur terra exurenda: & tamen prius comprehensa erat terra sub elementis. Deinde, quia probabilis appareret, elementorum nomine ibi solum significari aquam, & terram. Tum quia vox elementum, & vox Graeca, *στοιχεῖον* quae illi respondet, proprie significat quasi primordiale fundamentum, huiusmodi autem sunt aqua & terra respectu totius vniuersi. Tum etiam quia paulo superius distinxerat Petrus caelos a terra, & aqua. Denique iuxta hanc expositionem facile intelliguntur alia verba, quae postea Petrus subiungit, *per quem caeli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent:* semper enim de eisdem caelis loquitur. Igitur ex loco Petri colligi non potest, superiores caelos igne esse corrumpendos, ergo cum in nullo alio loco scriptura id significet, qui non habeat

Mmm 5 eandem,

eandem vel faciliorem expositionem, ut infra dicemus, nulla ratione id asserendum est. Tum quia cum in alijs locis scriptura significet, celos esse perpetuos hoc modo melius omnia conciliantur: cum etiam quia cum ratione naturali magis consentaneum sit, celum esse incorruptibile, & inalterabile virtute ignis, si scriptura non cogit, non est aliquid miraculosum, & supra rationem asserendum. Vnde possumus ultimo ratione confirmare assertionem positam, quia vel celum est natura sua incorruptibile, ut est magis recepta Philosophorum, & Theologorum sententia, quam multo etiam ex sanctis Patribus approbatur, & ut alios omittam, est expressa D. Dionysij lib. de diu. nom. cap. 4. & ita non potest igni corrumpi: vel est corruptibile natura sua, ut alijs visum est, & sic licet posset ab igne corrumpi, non tamen in meliorem naturam transformari, sed ad summum posset in ignem conuertere: ostensum est autem celos non ita esse immutandos, ut in nihilum vel in deterius commutentur: ergo non corrumpentur actione ignis. Dicunt aliqui, ignem virtute naturale non posse hanc immutationem in celis facere, tamen assumendum esse à Deo ut instrumentum: quia tota hæc conflagratio est effectus diuinæ vindictæ aduersus hominum peccata, ignis autem est instrumentum, quo Deus decreuit peccata hominum vindicare. Sed, ut verum sit potuisse Deum id facere, cum nullam inuoluat contradictionem, tamen sine fundamento asseritur id facturum: nunc enim non agimus quid Deus possit efficere, neque enim dubitamus, quin ad nuncium suum possit vniuersum mundum delere, sed agimus quid Deus facturum sit, non est autem cur asseramus facturum Deum maximum atque inusitatum miraculum sine scripturæ fundamento.

Obiectio.

Solutio.

Oecumen.

Hieronymus.
Augustinus.
Gregorius.
Beda.

Celi quomodo non sint mundi in conspectu Dei, nihil obstat. Quia vel celi ibi pro angelis sumuntur, vel quod probabilius est, solum significatur, (ut in eum locum D. Tho. non auit) corpora caelestia ad Deum comparata, non esse munda, quia materialia sunt, ab hac autem imperfectione purgari non possunt, cum hæc sit propria calorum natura. Quod vero multi ex supra citatis dixerunt, celos propter peccatum hominis fuisse corruptibiles factos, vel in deterius commutatos, aut contaminatos, falsum est, & sine fundamento dictum, quia nec substantia calorum, nec qualitates immutatae propter peccatum hominis. Quinimo neque aliorum elementorum, aliarumque rerum, neque ipsius hominis natura, intrinsecas proprietates naturales per peccatum amisit, sed solum gratuitas, & naturæ superadditas, celum autem non habuit aliquas qualitates superantes eius naturam ante peccatum: nulla ergo immutatio intrinseca ei accedit propter peccatum hominis, ut statim iterum confirmabo. Denique, quod aiebat Theodoretus, celum quidem propter hominis peccatum non fuisse immutatum ab ea dispositione, in qua creatum fuit

Celi non sunt facti corruptibiles propter hominis peccatum.

Theodoret.

tamen propter peccatum præuisum, fuisse creatum in natura, vel dispositione minus perfecta, quam si non fuisset futurum peccatum: hoc inquam, in primis gratis est confictum, neque habet vllum fundamentum in scriptura, & non est consentaneum rationi diuinæ prouidentiae. Tum quia si primam illius intentionem, seu definitionem consideremus, prius statuit, tales creare celos, & in tali dispositione, quæ hominis peccatum præuidisset. Tum quia si respiciamus modum operandi diuinæ prouidentiae, non solet propter hominum peccata, aliarum rerum naturas mutare, & præsertim in causis vniuersalibus, quæ ad vniuersi perfectionem spectant. Neque aliquid probabilitatis habet illa coniectura, scilicet, quod existente homine in statu corruptibili, non decebat, celos, qui propter homines facti sunt, esse corruptibiles. Quia celi non sunt dati homini pro hoc statu, in domiciliu, quod inhabitet, sed terra, quæ est locus corruptionis tali statui proportionatus, celi autem potius facti sunt, ut iuuent hominem ad naturam suam perpetuo conferuandam, saltem per generationum successionem, & ad hunc finem potius oportuit, celos esse incorruptibiles, & liberos ab omni contagio, & humanis fordibus: nulla igitur ratione purgatione indigent.

Sed quæres, an saltem ij celi innouandi sint. Videtur enim ex dictis sequi, non esse innouandos. Nam ubi scriptura promittit celum nouum, cum terra noua, exponi etiam potest de hoc celo aereo, quod immediate terram tegit. Petrus enim in dicta epistola, post verba superius tractata subiungit, *Novos vero celos, & nouam terram secundum promissa ipsius expectamus.* Vbi de eisdem celis loquitur, de quibus antea mentionem fecerat, & de eisdem exponit loca Isaia, quæ sine dubio indicat, cum dicit, *secundum promissa eius* atque eadem ratione idem sensus accommodandus erit loco Apocalyp. 21. non est ergo cur in celis superioribus innouationem aliquam expectemus. Nam quod Isaia, 30. dicitur *Erit lux luna sicut lux solis*, &c. non est necesse ut ad statum rerum post iudicium referatur, multi enim partes illa verba exponunt de tempore legis gratiæ, ut Cyrillus, & alii ibi & Augustinus. (si ipse est autor questionum noui, & veteris testamenti) quæst. 105. qui per lunam Ecclesiam, per solem autem Christum intelligunt. Iudæi vero hoc referunt ad tempora, in quibus de Syrijs, & Babylonijs victoriam reportaturi erant, & explicat per hyperbolem, & metaphoram: nam sicut supra dicebamus, solere scripturam, cum vult exaggerare magnam aliquam calamitatem, seu tristitiam, dicere, solem, & lunam obscurari: ita ad significandam magnam aliquam læticiam dicit, solem, & lunam magis lucere, atque splendescere. Ergo ex scriptura non potest colligi aliqua celi innouatio. Et ita Rabbi Moyses, ut Scholastici referunt, negauit hanc cælorum innouationem: quam sententiam amplius est Phylo in libro de mundi incorruptibilitate, ubi non hanc solum, sed omnem mundi immutationem negare videtur, quamquam illi liber (ut viri docti notarunt) non videatur esse Phylonis, sed aliquius Ethnicæ Philosophi. Quo circa licet argumentum factum probet non esse de fide, celum esse innouandum per intrinsecam aliquam dispositionem, nilominus certum est, esse immutandum aliquomodo ab ea dispositione in qua nunc est. Cessabit enim moueri, & perpetuo quiescet, quia tunc cessabit omnis necessitas illorum motuum, qui solum sunt in ministerium hominum, quamdiu generationibus, & corruptionibus subiecti sunt: & hoc saltem probat locus supra adductus ex Deut. 4. & hanc immutationem significarunt Isaia. & Ioann. per metaphoram libri copiatam, ut supra exposuimus, & eandem docuit Ioan. Apoc. 10. dicens, *quia tempus non erat amplius*, Apoc. 19. de qua re plura dicemus sectione sequenti.

Addo præterea celum esse innouandum per ma-

148

Hieron. ins quoddam lucis, & claritatis incrementum, ut docuit Hier. Isai. 30. ad litteram, & proprie exponens dicta verba: nam cum ita possint intelligi sine incommodo, non est quod ad metaphoras confugiamus. Quam expositionem, & sententiam Theologi secuti sunt, & Lyranus, & Glossa ordinaria, ac interlinealis Isai. 30. Falso autem addit hæc Glossa, augendam esse lucem solis, & lunæ, quia per peccatum hominis fuerat minorata, hoc enim improbabile est, ut constet est dictis, & recte notauit D. Tho. in 4. d. 48. q. 2. art. 3. ad 3. & 4. & latius probat Sotus d. 47. q. 2. art. 3. Hoc ergo lucis augmentum non erit connaturale soli, aut cælis, sed supernaturaliter illis addetur ad maiorem gloriam, & latitiam corporum beatorum. Addit vero Richard. d. 48. ar. 2. q. 5. hanc lucem emanaturam ad cælos ex splendore corporum beatorum: sed probabilius videtur, illud lumen diuina virtute esse efficiendum in corporibus cælestibus sine dependentia à corporibus beatis, aliàs quoties beatorum corpora magis, vel minus distarent à diuersis cæli partibus, magis etiam, vel minus ea illustraret, quod non videtur consentaneum. Dabitur ergo illa claritas cælo & astris per modum proprietatis intrinsecæ, ac permanentis, ad eum modum, quo humanis corporibus gloriosis claritas gloriæ tribuetur. Sic enim, & maior erit proportio inter locum, & locatum, & in ipsi finet cælis magis relicebit diuina virtus, & quasi vestigium quoddam gloriæ, & claritatis illius. Vnde tota hæc claritas solis & lunæ, & aliorum cælorum non erit tunc solum propter necessitatem, & vsum hominum, quia ad hoc sine dubio sufficeret claritas corporum beatorum, quomodo dicitur Apocalyp. 27. cinitas illa non egebit Sole, neque Luna, & simile quid habetur Isai. 9. Sed erit ad maiorem perfectionem, & gloriam beatorum.

De elementorum renovatione. Dico quarto, elementa non esse omnino corrumpenda quoad substantiam, sed esse innouanda, ac perficienda. Hæc conclusio minus certa est quàm præcedens, est tamē probabilior, & communior Theologorum in 4. d. 42. vbi D. Tho. qu. 2. art. 2. q. 2. duas refert opiniones, vnam affirmantem, duo elementa, esse corrumpenda scilicet aquam, & ignem, de qua supra dictum est: alteram affirmantem mansura quidem elementa secundum substantiam: non tamen secundum proprias & naturales qualitates, quam tunc reiecit, ut inprobabilem: quia non est verisimile, in illo perfectissimo statu mensura elementa intrinsecis perfectionibus naturalibus priuata. Præterea, assertio posita fundamentum habet in omnibus Patribus citatis in tertia conclusione, nam æque loquitur de toto vniuerso, & de elementis, ac cælis, ut videre licet in Hier. & Augustin. Anselm. in Elucidar. Isidoro libro de doctrina fidei cap. 36. Rursus probari potest ex illo Ecclesiast. 1. Terra in æternum stat: & c. 3. Omnia opera, quæ fecit Deus, perseverant in æternum. Item ex illo ad Rom. 8. Omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc. Nam si elementa secundum substantiam essent interitura, non essent ipsa participatura pulchritudinem, gloriam, & incorruptionem illius status, sed alia essent futura corpora illam gloriam participantia: ergo hæc elementa, quæ nunc sunt, non ingemiscerent, nec parturirent spectantia illum statum. Deinde argumentor discurrendo per singula. Nam si essent substantialiter corrumpenda, maxime ab igne conflagrationis: ita enim affirmant, qui oppositum sentiunt. Sed in primis non est, cur ignis corrumpat ignem cum sint eiusdem naturæ, ut postea dicemus. Maxime, quia si verum est, nunc esse purissimum ignem in sua sphaera, illic non pertingit ignis conflagrationis, quia non ascendet ultra secundam regionem aeris, ut ex loco Petri supra colligebamus cum Augustin. & Theologis. Quod argumentum, si alicuius momenti est, non solum concludit, illum ignem non esse corrumpendum, verum neque purgandum. Et quidem merito, quia non magis indigebit purgatione, quam

D. Thom. corpora cælestia. Et hæc ratio æque procedit de ære, quoad supremam partem eius, quia & illam ignis non attinget: vnde nec corrumpet, nec purgabit illam. Cum enim ad illam non ascendant terræ vapores, & communes exhalationes, non habet ea regio impuritatem aliquam, neque contaminatur, ut sic dicam, peccatis hominum in cœlestium terram. Atque hoc satis est, ut idem elementum aeris, simpliciter manere dicatur, licet fortasse secundum inferiores partes corrumpatur, & postea instauretur, ut explicabimus. Ad hæc de aqua ex nullo scripturæ loco colligi potest esse corrumpendam: nam, ut Augustin. notauit 20. de Ciuit. cap. 16. nullibi scriptum est, totum elementum aquæ esse exsiccadum calore ignis: imo neque alicubi legitur futura aqua noua: sicut terra noua, & cælum nouum. Denique de terra non videtur posse negari, quin secundum aliquas partes eadem numero mansura sit: nam infernus, qui est in centro terræ, perpetuo manebit: ergo & terra illa, quæ est prope centrum. Item quia non est verisimile, ignem illum posse tam breui penetrare, & consumere totam substantiam terræ, quæ propter densitatem suam difficile immutari potest in interioribus partibus. Quod autem 2. Petri. 3. dicitur, *Elementa autem calore soluentur*, quod superius de terra, & aqua exposuimus, non significat substantialem corruptionem, sed vehementem commotionem, & alterationem. Nam verbum Græcum *λυω*, aut Latinum soluo nihil aliud in omni proprietate significant. Vnde inferius scribit, *Elementa autem ignis calore resurgent*, quod significat accidentalem mutationem, non substantialem. Denique additur, terra, & quæ in ea sunt opera, exurentur. Quibus verbis significatur exustio terræ quoad superficiem eius, & fortasse etiam quoad aliquam partem, quæ ad corruptionem omnium, quæ sunt in terra, & ipsius terræ purgationem sufficiat, nam hoc in rigore significat terræ exustio. Ita enim sæpe in Scriptura dicitur regio aliqua accendi, siue exuri, quando cuncta omnia, quæ in ea sunt, concremantur usque ad superficiem terræ. Cum ergo dicat Petrus fore, ut elementa tabescant, vel soluantur, aliæ vero res exurantur, signum est, non esse partem futuram eorum mutationem. Tandem ostensum est, elementa mansura perpetuo post diem iudicii, vel igitur manebunt eiusdem speciei, vel alterius: hoc posterius non est verisimile, quia neque est necessarium, neque consentaneum modo loquendi Scripturæ: si autem futura sunt eadem in specie: quid opus est ea substantialiter corrumpi, & iterum produci? Possunt enim purgari, & perfici sine corruptione.

Hieron. *August.* *Anselm.* *Isidor.* *Rom. 8.* Superest vero explicandum, in quo consistat hæc innouatio. Ad quod dicendum est, duo intervenire in hac instaurazione: primum est ablatio omnium for-
in quo con-
distat elemē-
torum in-
stauratio.

diū, quæ sunt præter naturam elementorum: secundum est additio aliquarum rerum, vel qualitatum perficiendum elementa. Quoad primum omnes Theologi d. 47. & 48. docent ad hunc finem esse antecessuram inferioris mundi purgationem, quæ fiet per ignis conflagrationem, quæ satis colligitur ex citato loco Petri, & ex omnib. Patrib. supra citatis, & ex Aug. super Psal. 101. Orig. libr. 4. & 5. contra Celsum, vbi dicit et veteres Philosophos Græcos de futura mundi conflagratione scripisse. Dices, Quæ sunt hæc sordes, aut quæ immunditia tollendæ ab elementis per hanc conflagrationem, & purgationem? Theologi in primis hoc explicant mystica quadam ratione, quæ potius in significatione, quàm in efficacia videtur consistere. Nam sicut templum quod peccatis aliquibus contaminatur, & violatur, non est aptum, nec dispositum ad res sacrat peragendas, donec caeremonijs externis purificetur, per quā purificationem nulla res physica ab illo templo tollitur, sed exhibetur illud opus in signum reuerentiæ, & cuiusdam morales mutationis: ita inquirunt, hunc mundum esse quodammodo hominum pecca-

De aqua.

Augusti

De terra.

2. Petri.

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

peccatis violatum, & ideo: vt transferatur in nobiliorem statum, gloria & beatitudini Beatorum accommodatum oportere, vt per ignem prius transeat, vt ab omni culpæ contagio mundari intelligatur. Ex qua ratione fit, solum illam mundi partem esse purgandam, quæ in vsum mortalium hominum cedit. Secundo hoc explicant Physicè, nam quia in ea renouatione liberanda est creatura à seruitute corruptionis, ideo necesse est, è medio tolli mixta omnia generabilia & corruptibilia: propter quorum conseruationem, generationum successio durat: hoc ergo in primis fiet per hanc ignis purgationem, & actionem. Deinde consequenter fiet, vt omnes substantiæ, vel affectiones extraneæ, quæ elementis, præsertim aquæ, & terre, admixta sunt, consummentur, & exhalentur. Vt. v.g. aquæ maris adeo feruescent, vt falsis affectionem, & nimiam densitatem amittant, & si quos fortasse habent admixtos vapores illos exhalent, fiet etiam tanta aquarum commotio, vt omnia piscium, vel aliarum rerum corpora in eis latentia expellantur, & igni tradantur. Atque hunc ad modum de terræ purgatione, & de aliis rebus iudicandum est. Omnia vero excrementa terræ, & quidquid materiæ superfluum fuerit, partim ignis actione consummentur: partim impetu motus in infernum detrudentur, vt iterum sequenti Sectione dicemus. Huiusmodi ergo erit prior pars quasi priuatiua innouationis mundi.

*Elementa
erunt luci-
da post iu-
diu.*

Chrysost.

D. Thom.

Quod attinet ad alteram partem innouationis mundi, quæ est positiua per additionem alicuius perfectionis, dicendum est, addendam esse elementis omnibus eximiam quandam claritatem, & lucem, non æqualem, sed proportionatam. Ita docent Sancti Patres supra citati, & optime Chrysost. epist. ad Theod. lapsum, parum ante medium, & Theologi. Nam terra (inquit Diuus Thomas distinctio. 48. q. 2. art. 4.) erit lucida, & perua sicut vitrum in superficie, aqua, sicut cristallus, aer, sicut nunc est cœlum, ignis, sicut nunc sunt luminaria cœli. Quæ quidem sententia fundari potest, tum in locis illis Scripturæ in quibus promittitur, *cœlum nouum, & terra noua*: nam sub his corporibus cætera comprehenduntur, tum in Paul. ad Roman. 8. dicente, omnem creaturam participaturam illam gloriæ pulchritudinem: tum in coniectura, quæ ex hoc loco sumitur. Quia sicut in gloria corpus humanum, quod ex elementis constat, perficietur ex coniunctione ad spiritum beatum: ita decet vt totus hic sublunaris, seu elementaris mundus illustretur, & perficiatur ex coniunctione ad cœlestia corpora. Vnde facile reddi potest quædam causa huius claritatis elementorum, scilicet, cœlestia corpora, ac luminaria in quibus tanta fiet lucis accessio, vt ab eis manere possit tota illa claritas vsque ad terram. Et quia cœli erunt in perpetua quiete, illuminatio illa semper eadem erit. Et diuina prouidentia fiet, vt quando cœli quiescant, æstra omnia ita maneant disposita respectu totius vniuersi, vt vtrumque hemispherium, & omnes vniuersi partes perfectissime illustrentur. Ad quod accommodari possunt verba Isaïæ 60. *Non occidet vltra solis, & luna tua vltra non minuetur.* Eadem enim fere de illo statu gloriæ scribit Ioannes in Apoc. c. 21. & 22. Neque in hac sententia est vlla difficultas, quod attinet ad tria superiora elementa, quæ naturæ suæ diaphana sunt, de terra vero etiam est facile, esse illuminandam quoad vltimam superficiem, quæ aerem, vel aquam cōtingit. An vero illa lux sit amplius terram penetratura, quoad profundum eius, incertum est. Nam D. Tho. supra solum dicit, quod in superficie erit sicut vitrum, quod possit intelligi quantum ad puritatem, & claritatem ipsius superficiæ. Item quia si profunditas terræ futura est perspicua, & perua oculis, vel id est intelligendum de toto elemento terræ, & hoc non, alioqui damnati ea luce fruentur, vel assignandus erit terminus profunditatis, ad quem illa claritas perueniat, qui non poterit certa ratione assignari, cum non sit maior ratio vnius partis, quam alterius. Accedit, quod terra cum natura sua sit densa, non est capax luminis, & claritatis in profunditate sua: quamuis autem possit Deus illam illuminare, non videtur necessarium ponere hoc miraculum. Et hæc sententia est probabilis. Nilominus contraria sententia facile etiam defendi potest, quam D. Thom. significat, dicens futuram esse terram peruiam sicut vitrum, ad quod aliqui accommodant illud Apoc. 21. *Platea ciuitatis aurum mundum tanquam vitrum perlucidum.* Item quia fortasse claritas elementorum non proueniet ex sola virtute actiua astrorum, sed ex speciali virtute diuina, iuxta illud Isaïæ 60. *Non erit tibi amplius Sol ad lucendum per diem, nec splendor Luna illuminabit te, sed erit tibi Dominus in lucē sempiternam.* Rursum, quia excepto præciso illo loco, qui necessariū est ad penas, & tenebras damnatorum, omnia alia decet esse perua oculis Beatorum, vt eorum claritate, & pulchritudine delectentur, & ad Dei laudem excitentur. Quin potius ait Paludanus distin. 48. quæstione 1. in fine, illumandam esse terram in profundo, vsque ad Limbum puerorum inclusiue: quia magna eorum pena si in tenebris versarentur, quia non habebunt tantum animas vt nunc, sed etiam corpora: quod quidem satis verisimile est, si post resurrectionem pueri habitaturi sunt in illo loco.

Opinio.

D. Thom.

Apoc. 21.

Isaia 60.

Sed adhuc supererant hic duæ dubitationes: altera de situ elementorum post diem iudicii, altera de mixtis, sed de ijs dicemus commodius in fine Sectionis sequentis. Fundamenta vero aliarum opinionum inter probandam nostram sententiā expedita sunt. Omnia enim scripturarum testimonia vno vel altero verbo sine vlla difficultate exponuntur. Primo enim multa ex illis intelliguntur de cœlo aëreo, vt ostensum est. Secundo, si aliqua intelliguntur de superioribus cœlis, exponi possunt non de vero iteru, qui est per corruptionem, sed de variatione status & ministerij. Mutabunt enim cœli statum, quia non exercebunt functiones, & ministeria, quæ nunc efficiunt, & secundum hanc rationem quodammodo petire dicuntur, vel immutari aut renouari, quatenus illustriores fient. Tertiū interdum sunt loquutiones hyperbolice, & comparatiue, vt est illud, *Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt*, id est, prius illa deficient, quam verba mea. Aliqui etiam ex Patribus in priori sententia citatis possunt exponi aliquo ex his modis, præsertim duobus prioribus: nonnulli vero contrariam sententiā senserunt, D. Thom. etiam in 4. distin. 47. conatur expone- re Bedam citatum in secunda sententiā, sed ipse satis se exposuit in posteriori loco à nobis adducto ex lib. de ratione temporum.

SECTIO III.

Quo ordine, & à quibus causis mundi purgatio, & innouatio perficienda sit.

Primum omnium verisimile est, post reditum Christi cum Sanctis in cœlum, statim efficiendum esse, quod Petrus dixit, *Cœli magno impetu transient*, quia ille vehemens motus ad inchoandam mundi purgationem excitabitur: hæc autem purgatio incipiet finito iudicio, vt sæpe dictum est. Et quamuis neque ex loco Petri, neque alio sufficienti testimonio constet, an ille motus futurus sit in solo aere, vel etiam in corporibus cœlestibus: mihi tamen verisimile apparet, ipsos etiam cœlestes orbes, qui nunc mouentur, esse in illo temporis puncto velocius agitando, vt secum cœlos etiam aereos rapiant, & ad vniuersi conflagrationem tum motu, tum etiam influentia, & actione concurrant.

Secundo, hanc commotionem consequetur ignis conflagrationis, vt colligitur ex sequentibus verbis Petri

Apoc. 21.

*D. Thom.
Vitrum lux
fit terra in-
teriora po-
nuntur
1. Opinio.*